

በወንጀል ፍትሕ ሥርዓት ውስጥ የጥቃት ተገጂ የሆኑ ሴቶች እና ሕፃናት ሰብአዊ መብቶች አያያዝን የተመለከተ የክትትል ሪፖርት

Photo Credit: Israel Solomon, Media and Communications Department, EHRC

አንኳር ጉዳዮች

መጋቢት 2016 ዓ.ም.

www.ehrc.org

አንኳር ጉዳዮች

የጥቃት ተጎጂ ሴቶች እና ሕፃናት በወንጀል ፍትሕ አስተዳደር ውስጥ ከአቤቱታ አቀራረብ ሥርዓት ጀምሮ በምርመራ ሂደት፣ በክስ አቀራረብና አሰማም፣ እንዲሁም በድገረ ችሎት በዓለም አቀፍ የሰብአዊ መብቶች ማዕቀፎች የተጠበቁላቸው መብቶች አሏቸው። የወንጀል ፍትሕ ሥርዓቱ ምላሽ አሰጣጥ የተጎጂዎችን ሰብአዊ መብቶች ማስከበር ያደረገ መሆን የጥቃት አድራሻን ተጠያቂነት እና የተጎጂዎችን ፍትሕ የማግኘት መብት እንዲረጋገጥ ከማድረጉም በላይ፣ የጥቃት ተጎጂ ሴቶችና ሕፃናት በፍትሕ ሥርዓቱ የሚኖራቸውን እምነት በማሳደግ ረገድ የጎላ ሚና ይኖረዋል። መንግሥትም እነዚህን መብቶች ተፈጻሚ ለማድረግ የሴቶችና ሕፃናትን ተጋላጭነት እና ብዝሃነት ታሳቢ ያደረጉ እርምጃዎችን በመውሰድ፣ በወንጀል ፍትሕ ሥርዓቱ የጥቃት ተጎጂ ሴቶች እና ሕፃናት መብቶች አያያዝ ዓለም አቀፍ የሰብአዊ መብቶች መርሆችን ባከበረ መልኩ እንዲሆን የማድረግ ኃላፊነት አለበት።

የኢትዮጵያ ሰብአዊ መብቶች ኮሚሽን (ኢ.ሰ.መ.ኮ/ኮሚሽኑ) በአዋጅ በተሰጠው የሰብአዊ መብቶችን አፈጻጸም የመከታተል ኃላፊነት መሠረት ከሚያዝያ 30 ቀን 2015 ዓ.ም. እስከ ግንቦት 4 ቀን 2015 ዓ.ም. በአዲስ አበባ ከተማ በሰባት ክፍለ ከተሞች (አቃቂ ፣ አራዳ፣ ቦሌ፣ ንፋስ ስልክ፣ ልደታ፣ ቂርቆስ እና ኮልፌ ቀራንዮ ክፍለ ከተማዎች) እና በኦሮሚያ ክልል በሸገር ከተማ አስተዳደር፣ በቡራዩ እና ሰበታ ክፍለ ከተማዎች፣ እንዲሁም ከሐምሌ 29 እስከ ነሐሴ 8 ቀን 2015 ዓ.ም. በኦሮሚያ ክልል በጅማ ዞን፣ ጅማ ከተማ እና በሸቤ ሶምቦ ወረዳ፣ በሐረር ክልል፣ በሐረር ከተማ እና በኤረር ወረዳ በወንጀል ፍትሕ አስተዳደር የጥቃት ተጎጂ ሴቶች እና ሕፃናት ሰብአዊ መብቶች አያያዝ ላይ ክትትል አከናውኗል።

በክትትሉም ከፍትሕ ተቋማት፣ ከተቀናጀ የአንድ ማስከበር አገልግሎት መስጫ ማስከላት፣ ከመጠለያ አገልግሎት መስጫ ተቋማት እና በወንጀል ፍትሕ አስተዳደር ሂደት ካለፉ የጥቃት ተጎጂ ሴቶች እና ሕፃናት መረጃዎች ተሰብስቧል። በተጨማሪም የክትትሉን ግኝቶች ባለድርሻ አካላት በተገኙበት የምክክር መድረክ ላይ በማቅረብ ተጨማሪ ግብአቶች በሪፖርቱ እንዲካተቱ ተደርጓል።

የክትትሉ ዓላማ በኢትዮጵያ የወንጀል ፍትሕ አስተዳደር ውስጥ የጥቃት ተጎጂ የሆኑ ሴቶች እና ሕፃናት ሰብአዊ መብቶች አያያዝን ከዓለም አቀፍ፣ አህጉራዊ እና ሀገር አቀፍ የሰብአዊ መብቶች መመዘኛዎች አንጻር መቃኘት ነው። በዚህ አግባብ ተጎጂዎች የተፈጸመባቸውን ወንጀል ከማመልከት ጀምሮ በጠቅላላው የወንጀል ፍትሕ ሂደት የሚያልፉባቸውን ሁኔታዎች ለመለየት፣ በምላሽ አሰጣጥ ሥርዓቱ ውስጥ የሚታዩ የመብቶች ጥሰቶችን ከነመነሻ ምክንያቶቻቸው ለመለየት እና ተገቢ ምክረ ሐሳቦችን በማቅረብ በወንጀል ፍትሕ ሥርዓት ውስጥ የጥቃት ተጎጂ ሴቶችና ሕፃናት ሰብአዊ መብቶች አያያዝን ለማሻሻል ያለመ ነው። ለዚህ ዓላማ የጥቃት ተጎጂ ሴቶች እና ሕፃናት በወንጀል ፍትሕ አስተዳደር ውስጥ ያላቸውን መብቶች የሚመለከቱ የተለያዩ ዓለም አቀፍ እና አህጉራዊ ስምምነቶችና ሰነዶች በሪፖርቱ ተዳሰዋል።

እነዚህ ዓለም አቀፍ እና አህጉራዊ ስምምነቶችና ሰነዶች የጥቃት ተጎጂ የሆኑ ሴቶች እና ሕፃናት ተደራሽ የሆነ ፍትሕ የማግኘት፣ ክብርን በጠበቀ እና ምስጢራዊነቱ በተጠበቀ የፍትሕ ሥርዓት

የመስተናገድ፣ ከሁለተኛ ደረጃ ጥቃት (secondary victimization) የመጠበቅ፣ የተፋጠነ ፍትሕ እና ውጤታማ መፍትሔ የማግኘት፣ የመሰማት እና የደገንነት ጥበቃና ድጋፍ የማግኘት መብቶች እንዳሏቸው ይደነግጋሉ። መንግሥትም እነዚህን ሰብአዊ መብቶች የማክበር፣ የማስጠበቅ እና የማሟላት ተነሳሽ ግዴታ አለበት።

ኢሰመኮ ክትትል ባደረገባቸው ቦታዎች የጥቃት ተጎጂ ሴቶችና ሕፃናት በወንጀል ፍትሕ ሥርዓቱ በሚያልፉበት ጊዜ ከላይ ከተዘረዘሩት መብቶች አብዛኞቹ ተግባራዊ እንደማይሆኑ ለማወቅ ችሏል። ለዚህም ምክንያቶቹ የወንጀል ሥነ ሥርዓት ሕጉ የጥቃት ተጎጂ ሴቶችና ሕፃናትን አስመልክቶ ከመደበኛው የወንጀል ሥነ ሥርዓት የተለየ የሥነ ሥርዓት ሕግ አለመገኘቱ፣ ይህንን ክፍተት ለመሙላት ከመደበኛው የወንጀል ሥነ ሥርዓት ሕግ ውጪ ተጎጂ የሆኑ ሴቶችና ሕፃናት ሰብአዊ መብቶች አያያዝን የተመለከተ አስገዳጅና ወጥ ሀገር አቀፍ የሥነ ሥርዓት መመሪያ/ፕሮቶኮል አለመኖሩ፣ የጥቃት ተጎጂ ለሆኑ ሴቶችና ሕፃናት የማገገሚያ፣ የመጠለያ፣ እንደ ሕክምና እና የሥነ ልቦና አገልግሎትን ለማግኘት የሚያስችሉ መፍትሔዎች በሕግ አለመደንገጉ እንዲሁም የተቀናጀ የአንድ ማእከል አገልግሎት ሰጪ ተቋማት በተቀመጠላቸው የአሠራር ሥርዓት ማኑዋል መሠረት አለመሥራታቸውን የሚጨምሩ ናቸው።

ምክረ ሐሳቦች

በወንጀል ፍትሕ ሥርዓት ውስጥ የጥቃት ተጎጂ ሴቶችና ሕፃናት ሰብአዊ መብቶች አያያዝ ለማሻሻል የሚከተሉት የመፍትሔ ሐሳቦች ታሳቢ ሊሆኑ ይገባል።

- በዓለም አቀፍ የሰብአዊ መብቶች ሰነዶች ዕውቅና የተሰጣቸው የጥቃት ተጎጂዎች መብቶች በኢትዮጵያ የወንጀል ፍትሕ ፖሊሲም ዕውቅና የተሰጣቸው በመሆኑ የጥቃት ተጎጂ ሴቶችና ሕፃናትን የተለየ አያያዝ የሚመለከት ግልጽ የሕግ ማዕቀፍ እንዲደነገግና፣ የፍትሕ ሚኒስቴርም የሕጎቹን ተግባራዊነት እንዲያስተባብር፣ እንዲከታተል እና እንዲያረጋግጥ፤
- የሥራ እና ክህሎት ሚኒስቴር፣ የፍትሕ ሚኒስቴር፣ የክልል ፍትሕ ቢሮዎች፣ የፌዴራል እና የክልል ፖሊስ ኮሚሽኖች፣ የፌዴራል እና የክልል ፍርድ ቤቶች ለፍትሕ እና የድጋፍ ሰጪ ባለሙያዎች የጥቃት ተጎጂ ሴቶችን እና ሕፃናትን ለማስተናገድ የሚያስችል አስፈላጊውን ስልጠና የወሰዱ ሰራተኞችን እንዲያዘጋጁ እና ለዚህ አገልግሎት ብቁ መሆናቸውን የሚያረጋግጥ ሥርዓት እንዲዘረጉ፤
- የፍትሕ ሚኒስቴር፣ የክልል ፍትሕ ቢሮዎች፣ የፌዴራል እና የክልል ፍርድ ቤቶች እንዲሁም የፌዴራል እና የክልል ፖሊስ ኮሚሽኖች በአግባቡ በመቀናጀት የወንጀል ምርመራ የሚጠናቀቅበትን እና በጉዳዩ ላይ ክስ ማቅረብ የሚቻልበትን የጊዜ ገደብ በተመለከተ አስፈላጊውን መመሪያዎችን እንዲያወጡ እና ፍትሕ ሚኒስቴር ተግባራዊነቱን እንዲከታተል፤
- የፌዴራል እና የክልል ፍርድ ቤቶች በወንጀል ድርጊት ጉዳት የደረሰባቸው ሰዎች ለደረሰው ጉዳት በፍርድ ቤት ወይም በሌሎች አማራጭ ዘዴዎች የካሳ ጥያቄ በማቅረብ

ተገቢውን ካሳ በአፋጣኝ እንዲያገኙ ማድረግ የሚያስችሉ አመቺ የአሰራር ሥርዓቶችን እንዲዘረጉ፤

- ፍትሕ ሚኒስቴር እና የፌዴራል ፖሊስ፣ ከክልል ፍትሕ ቢሮዎች እና ከሌሎች ባለ ድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት የጥቃት ተጎጂ ሴቶችና ሕፃናት በወንጀል ፍትሕ አስተዳዳሪ በሚያልፉበት ጊዜ አስፈላጊ መረጃዎችን የሚሰጡ የመረጃ አገልግሎት ማስከተልን እንዲያቋቁሙ፤
- የፍትሕ ሚኒስቴር፣ የሴቶችና ማኅበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር፣ የጤና ሚኒስቴር፣ የፌዴራል ፖሊስ ኮሚሽን፣ አዲስ አበባ ፖሊስ ኮሚሽን እንዲሁም በክልል የሚገኙ አቻ ተቋማት የተቀናጀ የአንድ ማዕከላትን ኢኮኖሚያዊ ተደራሽነት ችግር ለመቅረፍ በቅርበት በሚገኙ ጤና ጣቢያዎች የሕግ እና የሥነ ልቦና ባለሙያዎችን ጨምሮ አስፈላጊውን የሰው ኃይል በመመደብ የአንድ ማስከል አገልግሎት እንዲሰጡ እንዲያደርጉ፤
- በተቀናጀ የአንድ ማስከል አገልግሎት የአሰራር ማኑዋል መሠረት የፍትሕ ሚኒስቴር እና የክልል ፍትሕ ቢሮዎች ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመተባበር በተቀናጀ የአንድ ማዕከል ተቋማት የዐቃቤ ሕግ እና ፖሊስ የሥራ ክፍሎች በአካል አገልግሎት እንዲጀምሩ እንዲያደርጉ፤
- የጥቃት ተጎጂ ለሆኑ ሴቶችና ሕፃናት አስፈላጊ የሆኑ የመጠለያ፣ የማገገሚያ እንደ ሕክምና እና የሥነ ልቦና አገልግሎቶች ያሉ መፍትሔዎች በሕግ ዕውቅና እንዲሰጥ፤
- በፌዴራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 1234/2013 መሠረት የየፍርድ ቤቱ ፕሬዝዳንቶች የጾታ ጥቃት የተፈጸመባቸው ሴቶች፣ ሕፃናት፣ አካል ጉዳተኞችና አረጋጋዊያንን አስመልክቶ በፍርድ ቤቶች የሚከፈቱ መዝገቦች በተፋጠነ ፍትሕ አገልግሎት እልባት እንዲያገኙ እና የሕግ ባለሙያ ድጋፍ እንዲሰጣቸው ለማድረግ የሚያግዙ ዝርዝር መመሪያዎችን እንዲያወጡና እንዲያስፈጽሙ፤
- የሴቶችና ማኅበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር ከክልል የሴቶችና ማኅበራዊ ጉዳይ ቢሮዎች ጋር በመተባበር በፌዴራል እና በክልሎች የማገገሚያ አገልግሎቶችን የሚሰጡ የመጠለያ ተቋማትን እንዲያቋቁሙ እና እንዲያስፋፉ፤
- ሕግ አውጪው የጥቃት ተጎጂዎች ሴቶች እና ሕፃናት ደገንነት ለመጠበቅ የሚያስችል ሕግ እንዲያወጣ እንዲሁም የፍትሕ ሚኒስቴር ሕጉን ማስፈጸም የሚያስችል የአሰራር መዋቅር እንዲዘረጋ።